

UKRAYNA TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜ RAPORU

Aralık 2016

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İçindekiler:

2.1 Ukrayna Ekonomisi.....	3
3.1 Tarım Sektörü.....	4
3.1.1 Genel Bilgiler	4
3.1.2 Üretim	4
Tablo:1 Ukrayna'nın Yıllar İtibariyle Bitkisel Ürünler Üretim Miktarları (Bin Ton).....	5
3.1.4 İç Piyasa Fiyatları	6
3.1.3 Dış Ticaret	6
Tablo: 2 Yıllar itibariyle Ukrayna'nın en önemli bitkisel ürünler ihracat istatistikleri.	6
3.1.4 Tarım Arazilerinin Kiralanması.....	7
3.2 Hayvancılık Sektörü.....	7
3.2.1. Genel Bilgiler	7
3.2.2 Hayvan Varlığı	8
Tablo : 3 Ukrayna Büyük ve Küçük Hayvan Sayısı (2016 Ocak-Kasım) (bin adet).....	8
3.2.3 Et Üretimi	8
Tablo: 4 Ukrayna Yıllar İtibariyle Et Üretim Miktarları (Bin Ton)	9
3.2.4 Canlı Hayvan ve Et İhracatı.....	9
Tablo: 5 Ukrayna'nın Canlı Hayvan ve Et İhracat İstatistikleri	9
4 Sonuç ve Öneriler	9
Kaynakça:	12

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

1-GİRİŞ

Ukrayna dünyanın en verimli siyah toprağının üçte birine sahip olup, tarımsal üretim ülke Gayrı Safi Yurt İçi Milli Hâsılasının % 10'nu, ihracatın ise % 40'nı oluşturmaktadır. 2015 yılında Ukrayna dünya genelinde ihracatta sıralaması; ayçiçeğinde 1'inci, arpada 3'üncü, buğdayda 6'ncı, soya da ise 7'nci sırada yer almaktadır.

Ayrıca, Ukrayna'da başta sığır olmak üzere, küçükbaş hayvanların yanı sıra, domuz ve kümes hayvanları yetiştiriciliği önemli yer tutmaktadır. Ancak, Ukrayna Avrupa Birliği arasında imzalanan Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Anlaşmasına uyum çerçevesinde, hayvan yetiştiriciliğinde katma değer vergisinin kaldırılması ve dövize endeksli yem fiyatlarının iç piyasada fiyatların artması, hayvancılık sektöründe üretim düşüşüne neden olmuştur.

Diğer yandan, ülkenin ihtiyaç duyduğu yapısal reformların henüz gerçekleşmemesinin yanı sıra, toprakların kiralık olması, yerli ve yabancı yatırımcılar için çok uzun süredir güven vermeyen en önemli konu olma özelliğini sürdürmektedir. Bu durum yatırımcılar tarafından gerekli teknolojik ve altyapı yatırımların gerçekleşmesini engellemektedir.

Tarımsal ürün ithalatında ülkemizde uygulanan yüksek gümrük vergisi oranları dikkate alındığında, söz konusu ürünlerin ithalatı sadece arz açığı veya iç piyasa fiyatlarını dengede tutmak amacıyla, zaman zaman Et ve Süt Kurumu ile Toprak Mahsulleri Ofisine kullandırılan tarife kontenjanları kararlarının yanı sıra, dahilde işleme izin belgesi kapsamında gerçekleşmektedir.

Başta Avrupa Birliğine üye ülkeler olmak üzere, Suudi Arabistan, Çin gibi çok sayıda ülke, Ukrayna'da, tarım arazilerini kiralama, hayvancılık, gıda maddeleri üretimi, tarım ürünlerine ilişkin liman hizmetleri gibi birçok alanda faaliyet göstermekte olup, ülkemizden az sayıda firma söz konusu alanlarda yer almaktadır.

Bu itibarla, Türk ve yabancı yatırımcılar için aynı risk ve fırsatları bir arada barındıran Ukrayna'da, tarım ve hayvancılık sektöründe bugünlerde yerimizi almadığımız takdirde, önümüzdeki dönemlerde faaliyet göstermek için ülkede boş alan bulmak imkânsız hale gelecektir.

2.1 Ukrayna Ekonomisi

Ukrayna, zengin hammadde rezervlerine, verimli toprak yapısına, bol miktarda ulaşılabilir doğal su kaynaklarına, uygun iklim koşullarında büyük ölçekli tarım ürünleri üretimine, Avrupa ile Asya arasında köprü konumuna ve enerji geçiş koridoruna, 45 milyon iyi eğitilmiş nüfusa, otomobilden uçak üretimine kadar büyük bir sanayiye sahip zengin bir ülkedir.

Ancak, 1991 yılında bağımsızlığına kavuşan ülkede, beklenen reformlar henüz gerçekleşmemiş olup, bu nedenle birçok hammaddeyi katma değere dönüştürmeden ihraç ederek dış ticaret dengesini sağlayan nadir ülkelerden biridir.

Ukrayna yüzölçümünün yaklaşık % 5'ni oluşturan ve 2 milyondan fazla nüfusa sahip Kırım 16 Mart 2014 tarihinde Rusya Federasyonu tarafından ilhak edilmiştir. Ayrıca, Ülke sanayinin %25'nin bulunduğu ve ihracatın %15'ni gerçekleştirdiği, kömür rezervlerinin % 80'ne sahip Donetsk ve Lugansk illerinin oluşturduğu Donbass bölgesinin önemli bir bölümünün fiili kontrolü Rusya destekli ayrılıkçıların eline geçmesi sonucu, bu bölgedeki üretim % 15'e düşmüş ve ülke ekonomisi % 6,8 oranında küçülmüştür. 2013 yılında 180 milyar ABD doları olan Yurt İçi Gayri Safi Milli Hâsılası bugün 87 milyar ABD dolarına, yine aynı dönemlerde dış ticaret hacmi 150 milyardan, 75 milyar ABD dolarına gerilemiştir. 2014 yılında 1 ABD doları = 8 Grivna iken, bugün

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

yaklaşık 25 Grivna olmuştur. 2015 yılında % 12 küçülen ülkede, 2016 yılında başta tarım ürünleri üretim ve ticareti olmak üzere % 3 olarak planlanan büyümenin % 1 olarak gerçekleşmesi tahmin edilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, 2015 yılı Türkiye-Ukrayna arasındaki dış ticaret istatistikleri bir önceki yıla karşılaştırıldığında; Türkiye'nin Ukrayna'ya ihracatında % 35 azalış ile 1,1, ithalatında ise % 21 düşüşle 3,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı Ocak-Ekim döneminde ihracatımız % 10 artarak 1 milyar dolar olurken, Ukrayna'nın ülkemize ihracatında % 26 düşüşle 2,1 milyar dolar seviyesine gerilemiştir.

Söz konusu dönemde Ukrayna'ya 144 milyon dolar tarım ürünleri ihracatımız içerisinde; 43 milyon dolar turuncgiller, 20 milyon dolar ayçiçeği tohumu ve 11 milyon dolar kuru üzüm yer almaktadır. Ukrayna'dan 561 milyon dolar olan tarım ürünleri ithalatımız ise 208 milyon dolar soya fasulyesi, 155 milyon dolar ayçiçeği ve 68 milyon dolar da hububattan oluşmaktadır.

3.1 Tarım Sektörü

3.1.1 Genel Bilgiler

Ukrayna, verimli toprakları ve uygun iklim koşulları ile tarım alanında dünyada en yüksek üretim potansiyeline sahip ülkelerden biridir. Ülke topraklarının yaklaşık % 55'i ekilebilir tarım arazisidir. Kişi başına düşen arazi miktarı 0,87 hektardır. Ukrayna'nın en önemli tarım ürünleri; tahıllar, patates, şeker pancarı, ayçiçeği ve soya fasulyesidir. Aynı zamanda başta ayçiçeği olmak üzere bitkisel yağlarda da eskiden olduğu gibi Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri içerisinde en büyük üretici konumundadır.

2001 yılında Ukrayna Parlamentosu tarafından kabul edilerek 2002 yılında yürürlüğe giren arazi yasasına göre "2005 yılından itibaren tarım arazisi satışına izin verilecek" olmasına karşın, 2004 yılından beri söz konusu kanunda müteaddit defalar yapılan değişiklikler ile tarım arazisi satışının serbestleşmesi sürekli ertelenmiştir. Son olarak 31 Aralık 2017 tarihine kadar uzatılmış olup, bu uygulamanın 2020 yılına kadar sürmesi beklenmektedir. Dolayısıyla, tarım arazilerinin satışı henüz mümkün değildir. Bu durum, tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasını engelleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Halen ülkede başta Avrupa Birliğine üye ülkeler olmak üzere, Çin, Suudi Arabistan gibi birçok ülke tarım alanlarının kiralanması, hayvancılık, gıda ürünlerinin üretimi gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Ayrıca Çin 2012 yılında Ukrayna'ya vermiş olduğu 3 milyar ABD doları tutarındaki kredi karşılığında 15 yıl süreyle, Ukrayna'daki Devlet Tarım İşletmeleri tarafından üretilen 5 milyon ton ürünü satın alma hakkını elde etmiştir. Ancak, Çin bugüne kadar söz konusu miktarın alımını gerçekleştirilememiş olup, bu miktarı başka ülkelere pazarlamaya çalışmaktadır.

Ülkede faaliyet gösteren önemli yabancı yatırımcı: Bunge, Cargill, IFC, Cofco, Risoil. S.A.,NCH Fund, EBRD, ED&Man Ukraine firmalarıdır.

3.1.2 Üretim

Tarım sektörü, son yıllarda Ukrayna ekonomisinin en önemli ve istikrarlı sektörü olarak kendisini göstermektedir. 2012 yılında yaklaşık 59 milyon ton olan üretim, 2013 yılında % 1,6 oranında artışla 60, 2014 yılında % 10 artışla 67, 2015 yılında % 5,3 artışla 70, 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde ise 70 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Özellikle buğday, mısır, şeker pancarı ve yağlık tohumların üretiminde artış olurken, çavdar, karabuğday, bazı meyve ve sebze üretiminde bir miktar düşüş kaydedildiği görülmektedir.

Ukrayna’da tahılların dışında sebze ve meyve yetiştiriciliği ve ticareti her geçen gün artarak devam etmektedir. Özellikle ülkenin güney bölgelerinde sebze üretimi yoğunlaşırken, seracılık hemen hemen ülkenin her bölgesinde yapılmaktadır. Hava şartlarının daha ılıman olduğu güney bölgelerde seracılık yoğunlaşmaktadır. Domates, biber, patlıcan, salatalık gibi temel sebzeler ile beraber elma, şeftali, armut, kiraz, vişne gibi meyve yetiştiren işletmelerin sayısı ve arazilerin miktarında son birkaç yıldır hızla artış gözlenmektedir. Bu yıl Ocak- Kasım döneminde Ukrayna genelinde toplamda 10 milyon ton sebze üretildiğini ve bu rakamın bir önceki yıla göre % 20 civarında artışı ifade ettiğini göz önüne aldığımızda, sektörün büyüklüğü ve potansiyeli daha net anlaşılmaktadır.

Tablo:1 Ukrayna’nın Yıllar İtibariyle Bitkisel Ürünler Üretim Miktarları (Bin Ton)

Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016(*)
Buğday	12.573	13.567	14.917	17.630	(*)
Çavdar	337	311	261	188	(*)
Mısır	16.568	20.378	19.966	23.311	(*)
Arpa	3.249	3.172	4.241	3.832	(*)
Yulaf	116	135	124	165	(*)
Dan	117	94	82	95	(*)
Karabuğday	121	120	110	85	(*)
Pirinç	106	110	49	59	(*)
Bakliyat	281	212	274	282	(*)
Yağsı bitkiler	10.784	12.186	13.172	14.630	13.196
Şeker pancarı	10.816	5.633	8.997	5.818	8.968
Patates	23.250	22.259	23.693	20.839	21.717
Sebzeler	10.017	9.873	9.638	9.214	8.641
Meyve ve çilek	283	341	1.215	294	(*)
Üzüm	192	260	179	154	(*)
Toplam	58.953	59.876	67.099	69.991	

(*) Rakamlar 2017 yılı Mayıs ayında açıklanacaktır.

Ukrayna’da modern tarım tekniklerinin kullanılması halinde bu miktarın 110 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu bakımdan üretim miktarındaki artışa bağlı olarak, ülkede makine, ekipman ve gübreye daha çok yatırım yapılması gerekecektir.

Ukrayna’daki tarım alanlarının % 60’ı küçük, % 40’ı ise büyük işletmeler tarafından kullanılmasına karşın, büyük işletmelerin teknolojik avantajları nedeniyle, ülke üretiminin % 40’nı küçük işletmeler, % 60’nı ise büyük işletmeler gerçekleştirmektedir.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

3.1.4 İç Piyasa Fiyatları

15 Ağustos 2016 tarihi itibarıyla iç piyasa fiyatları; Buğday (12,5 protein) 160 \$/ton, Buğday (Yemlik) 155 \$/ton, Arpa (Yemlik) 148 \$/ton, Mısır (Yemlik) 177 \$/ton, Ay çekirdeği 434 \$/ton, Soya 422 \$/ton ve Kanola 402 \$/ton'dur.

3.1.3 Dış Ticaret

Ukrayna dünyanın en önemli buğday, mısır, soya fasulyesi ve ay çekirdeği ihracatçısı ülkesidir.

Ukrayna'nın 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde;

25 bin ton cevizin büyük bir bölümü Ülkemiz ve Irak'a ihraç edilmiştir.

13 milyon ton buğdayın; 1 milyon tonu Avrupa, 1,8 milyon tonu Mısır, 1,6 milyon tonu Tayland ve 1,5 er milyon tonunda Endonezya ve Tayland'a ihraç edilmiştir.

3,6 milyon ton Arpanın; 1,6 milyon tonu Suriye Arabistan'a, 543 bin tonu Libya'ya ve 300 bin tonunda Çin'e ihraç edilmiştir.

11 milyon ton mısırın; 2,4 milyon tonu Çin'e, 1,4 er milyon tonunda İspanya'ya ve Mısır'a ihraç edilmiştir.

Ukrayna'nın hububat ihracatının toplam ihracatı içerisindeki payı % 16 gibi önemli bir yer tutmaktadır. İthalatı ise çok cüzi kalmaktadır.

Tablo: 2 Yıllar itibarıyla Ukrayna'nın en önemli bitkisel ürünler ihracat istatistikleri.

GTİP ve Tanımı	İhracat 2014 Yıllık		İhracat 2015 Yıllık		İhracat 2016 Ocak-Eylül	
	Miktar (Ton)	Değ. (1.000 \$)	Miktar (Ton)	Değ. (1.000 \$)	Miktar (Ton)	Değ. (1.000 \$)
0802.31 Ceviz kabuklu	5.718	6.731	4.574	5.508	7.476	7.388
0803.32 Ceviz Kabuksuz	25.272	80.128	23.994	96.272	18.264	40.895
1001.00 Buğday	10.143.690	2.290.738	13.451.830	2.238.182	10.543.690	2.290.738
1002.00 Çavdar	58.894	9.254	22.723	2.997	6.143	944
1003.00 Arpa	4.165.877	841.893	4.629.500	768.523	3.664.052	509.085
1004.00 Yulaf	8.984	1.595	57.801	7.409	32.301	4.453
1005.00 Mısır	17.556.568	3.350.716	19.048.697	3.002.493	11.019.100	1.710.898
1201.00 Soya Fas.	1.675.049	703.115	2.198.958	805.393	1.548.537	540.305
1206.00 Ay çekirdeği	73816	43.877	47.645	20.866	65.481	28.608
1512.11 Ay çiçeği tohumu yağı	4.093.154	3.314.227	3.684.766	2.792.496	3.101.227	2.360.232
Liste Toplamı	37.807.022	10.642.274	43.170.488	9.740.139	30.006.271	7.493.546
Tarım Ürünleri Top.		16.684.954		14.563.145		10.396.246
Toplam İhracat		53.901.689		38.127.150		25.874.523

Tablodanda görüleceği üzere, 2014 yılında toplam ihracat içerisindeki tarım ürünleri payı % 31 iken, 2015 yılında % 38 ve 2016 yılı Ocak-Eylül döneminde bu oran % 40 a ulaşmıştır.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

3.1.4 Tarım Arazilerinin Kiralanması

Teoride 49 yıl kiralama mümkün olmasına rağmen son yıllarda ancak 10 yıllık dönemler için kiralama yapılabilmektedir. Bazı özel durumlarda 20 yıllığına da kira sözleşmesi imzalanırsa da bu çok nadir bir durumdur. Şu da bir gerçek ki devletten direkt kiralanabilecek verimli toprak artık yok denecek kadar azdır. Kiralama ancak mevcut kira kontratı olan firmaların satın alınması ve bu vesile ile kira kontratının satın alınması anlamına gelmektedir.

Toprağın bulunduğu bölge, toprak yapısı, sulama imkânı gibi kriterlere bağlı olarak kiralama fiyatları çok farklılık göstermektedir. Güneyde yani yağışın çok az olduğu bölgede daha ucuzken, kuzeyde yani yağışın çok olduğu bölgede daha yüksektir. Güneyde fiyatlar 1100 grivna/hektar civarındadır.

Ürünler genelde silolarda stoklanmaktadır. Bazı çiftçiler kendi ürünlerine yetecek kadar depo imkânı bulunmakta, silo inşa etmek küçük ve orta çaplı çiftçiler için karlı olmadığı gibi silo işletmeciliği de karlı değildir. Depo kirası 1,5-2 dolar/ton civarındadır.

Ülkenin siyasi durumu yerli ve yabancı yatırımcılar için maalesef çok uzun süredir güven vermeyen en önemli konu olma özelliğini sürdürmektedir. Bu durum tarım sektöründe hem ülkenin önünü tıkıyor, olması gereken atılım yapılamıyor ve hem de yatırımcıların gerekli teknolojik ve altyapı yatırımlarını engellemektedir. Örneğin, 2010 yılında Rusya'daki afetlerden dolayı tarım sektöründe yaşanan sıkıntıların Ukrayna'da başta tahıl ürünleri ihracatına getirilen kısıtlamalar olmak üzere birçok sektörel konudaki olumsuz etkilerinin ana sebebi maalesef politik kararlardır. Geçtiğimiz günlerde önceden gerekli uyarı ve planlama yapılmadan biranda toprak kiralalarında yapılan artış, arazilerin özelleştirilmesindeki belirsizlik, ülke siyasetinin belirsiz durumunun sektöre olumsuz yansımaları olarak öne çıkmaktadır.

Bu bakımdan, uzun dönemli kontratlarının yerine getirilememesi, ön ödemeler, devlet garantisi, KDV iadelerindeki sıkıntılar, teşviklerin ödenmemesi, bankaların mevcut durumu, sigorta, finansal enstrümanların yaygın olmayışı, kiracının arazinin önceki borçlarından da sorumlu olması gibi sorunlar dikkate alındığında, yabancı yatırımcıların hem anlamakta ve hem de güvenmekte zorlandıkları bir pazar görüntüsü ortaya çıkmaktadır.

3.2 Hayvancılık Sektörü

3.2.1. Genel Bilgiler

Ukrayna başta büyük baş hayvanlar olmak üzere, küçükbaş hayvanlar, domuz ve kümes hayvanları yetiştiriciliği açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Ülkede meraların az, tahılın bol oluşu damızlık hayvan yetiştiriciliğinden ziyade besicilik yapmaya daha uygundur. İthal edilecek damızlık sığırlarla hayvan kalitesi yükseltilerek, tahıl bazlı yoğun besi ile kasaplık olana kadar beslenen hayvanlar, canlı veya karkas et olarak hayvan hastalıkları ile ilgili yüksek standartlar aramayan, gelişmemiş üçüncü ülkelere ihraç edilmektedir.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Ülkede kırmızı ve siyah benekli hayvan ırkının yanı sıra Odesa Bölgesinde Romanov koyunları yetiştirilmektedir. Sığırlar açısından gelişmiş bir ırk olmadığı gibi, Romanov koyunları da Odesa iline bağlı köylerde az sayıda bulunmaktadır. Kümes hayvanları açısından bakıldığında 1,2 milyon ton/yıl gibi önemli bir kapasiteye sahiptir.

Ukrayna ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Anlaşmasına çerçevesinde, Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları kapsamında, besicilik sektöründeki KDV muafiyetinin kaldırılması ve dövize endeksli yem fiyatlarının iç piyasada fiyatların artması, Ukrayna'da üretim maliyetini de artırmıştır. Karadeniz ve Akdeniz havzasında önemli bir yem hammaddesi tedarikçisi olan Ukrayna'da iç piyasada yem fiyatları ihracat fiyatlarına endeksli, et fiyatlarını iç piyasa dinamikleri belirlerken, yem fiyatlarını dış piyasa dinamikleri belirlemektedir. Üretim maliyetleri artarken halkın alım gücü düşmektedir. Gıda ürünlerinin fiyatlarındaki artış, perakende pazarlarında et fiyatlarına aynı oranlarda yansımamaktadır. Bunun sonucu olarak son aylarda, sektörde zor durumdaki işletmeler küçülmeye ve hayvan sayısı da düşmeye başlamıştır.

3.2.2 Hayvan Varlığı

Ukrayna'da hayvan sayısı açısından yıllar itibariyle düşüş görülmektedir. 2010 yılında 4,8 milyon adet olan sığır sayısı 2015 yılında 3,7 milyona, domuz sayısı 7,5 milyon adetten 7 milyona, koyun keçi sayısı 1,8 milyon adetten 1,3 milyon adede düşmüştür. Kümes hayvanlarında 2010 yılında 191 milyon adetten 2016 yılında 204 milyon adede yükselmesine karşılık, 2014 yılında 230 milyon adet olduğu dikkate alındığında bir düşüş yaşandığı görülmektedir.

Tablo : 3 Ukrayna Büyük ve Küçük Hayvan Sayısı (2016 Ocak-Kasım) (bin adet)

Yıllar	Sığır	Domuz	Koyun Keçi	Kümes Hayvanları
2010	4.827	7.577	1.833	191.000
2011	4.494	7.960	1.732	204.000
2012	4.426	7.373	1.739	201.000
2013	4.646	7.577	1.738	214.000
2014	4.534	7.922	1.735	230.000
2015	3.884	7.351	1.371	213.000
2016	3.750	7.079	1.325	204.000

3.2.3 Et Üretimi

2016 yılı Ocak-Ekim döneminde 2.572 bin ton sığır eti üretimi gerçekleşmiştir. FAO ve EBRD analistlerine göre, ülkede talepten fazla, özellikle sığır ve domuz eti üretimi vardır.

2016 yılı Kasım ayı ortası itibariyle ülke genelinde ortalama dana eti perakende satış fiyatı 3,4 \$/kg, domuz eti 3 \$/kg, tavuk eti ise 1,61 \$/kg civarındadır.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo: 4 Ukrayna Yıllar İtibariyle Et Üretim Miktarları (Bin Ton)

Yıllar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Sığır ve dana eti	428	399	388	428	413	384
Domuz eti	631	704	701	748	14	760
Koyun ve keçi eti	954	20	20	19	1165	14
Kümes Hayvanları eti	13	995	1075	1168	13	1144
Tavşan eti	13	14	14	14	13	13
At eti	12	12	12	12	12	8
Toplam	2059	2144	2210	2389	2360	2323

Ocak-Ekim 2016 döneminde kesimi yapılan hayvanların canlı ağırlığı 2,5 milyon ton olup, geçen yılın aynı dönemine göre % 0,7 daha fazladır.

3.2.4 Canlı Hayvan ve Et İhracatı

2016 yılı Ocak Eylül dönemi ihracat istatistikleri önceki yıllarla kıyaslandığında, başta canlı sığırlar olmak üzere, sığır eti ve kümes hayvanları ihracatında artış olmuştur.

Ukrayna'nın 2016 yılı Ocak Eylül döneminde;

11 bin ton dana etinin 3,6 bin tonu Kazakistan ve 2,8 bin tonu Azerbaycan'a ihraç edilmiştir.

178 bin ton kümes hayvanı etinin; 50 bin tonu Irak'a, 28 bin tonu Avrupa Ülkelerine ve 18 bin tonuda Mısır'a ihraç edilmiştir.

Tablo: 5 Ukrayna'nın Canlı Hayvan ve Et İhracat İstatistikleri

GTİP ve Tanımı	İhracat 2014		İhracat 2015		İhracat 2016 Ocak-Eylül	
	Mik.(Ton)	Değ. (1.000 \$)	Mik.(Ton)	Değ. (1.000 \$)	Mik.(Ton)	Değ.(1.000 \$)
0101.00 Canlı At Eşek (Adet)	32	320	155	262	39	69
0102.00 Canlı Sığır (Adet)	7.864	12.722	13.155	24.319	11.230	18.270
0201.00 Sığır Eti	6.411	23.785	8.667	24.463	10.149	22.733
0202.00 Dana Eti	15.086	51.407	23.398	59.515	11.511	27.420
0203.00 Domuz eti soğutulmuş	9.361	26.272	27.169	54.683	1.690	2.530
0207.00 kümes hayvanlarının etleri	174.705	276.091	161.284	226.693	178.407	213.431
Toplam	213.460	390.596	233.827	389.935	202.876	261.720

4 Sonuç ve Öneriler

Başta madenler olmak üzere, tarım, hayvancılık orman ürünleri gibi önemli hammaddeleri temin ettiğimiz komşumuz Ukrayna'nın sahip olduğu tarım potansiyeli, tarım alanlarının kiralınması veya satın alınması ve ayrıca tarım ve hayvancılık ürünlerinin ithalatı şeklinde değerlendirilmektedir.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Ukrayna'da halen birçok ülkeden çok sayıdaki firma tarım ve hayvancılık sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. Maalesef ülkemizden az sayıda firma kiraladıkları tarım alanlarında üretim yapmakta ve ayrıca bitkisel yağ üretmektedirler. Ülkenin avantaj ve dezavantajları yukarıda belirtilmeye çalışılmış olup, bu çerçevede firmalarımızın Ukrayna'da söz konusu sektörlerde faaliyet göstermelerinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Hayvan ve hayvansal ürünler açısından, ülkede gelişmiş bir ırkın olmaması, Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü tarafından Ukrayna'nın tanımlanmamış ülke yani gri alanda bulunması, ithalat aşamasında aranan soy ağıcının tutulmaması ve ayrıca hayvan hastalıkları ile mücadele edilmesinde sıkıntı yaşanması, küçük çiftliklerde az sayıda Romanov koyununun bulunması gibi hususlar dikkate alındığında, damızlık hayvan açısından ülkemiz için önemli bir kaynak olmadığı değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, ülkemizde tarım ürünleri ve hayvan ve hayvansal ürünler ithalatında uygulanan gümrük vergisi oranlarının yüksek olması nedeniyle, **ithalat sadece** Et ve Süt Kurumu ile Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından yurt içinde oluşan arz açığının yanı sıra fiyatların dengelenmesi amacıyla açılan **Tarife Kontenjanı Kararları** (Bakanlar Kurulu Kararıyla belirli bir miktar için gümrük vergisi düşürülmekte veya sıfırlanmaktadır) çerçevesinde veya **Dahilde İşleme İzin Belgesi** (ithal edilen ürün yurt içinde üretimde kullanılarak üretilen ürünün ihraç edilmesi kaydıyla) kapsamında gerçekleştirilmektedir.

T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Ek: 1 Ukrayna'nın Büyüklük Sırasına Göre 45 Tarım Üreticisi Firmanın İsmi ve Üretim Konuları

1 Kernel Konusu: Bitkisel yağ ve tahıl	24 Dniprooliya Konusu: Bitkisel yağ
2 Nibulon Konusu: Tahıl üretimi ve ticareti	25 Ovostar Union Konusu: Yumurta
3 MHP Konusu: Kümes hayvanları, tahıl, et işleme	26 APK-Invest Konusu: Domuz, tahıl ve et üretimi
4 Ukr Land Farming Konusu: Yumurta ve tahıl	27 Agro Generation Konusu: Tahıl, yağlık tohum ve hayvancılık
5 ViOil Konusu: Bitkisel yağ üretimi	28 TAS Agro Konusu: Tahıl ve hayvan besiciliği
6 Astarta Konusu: Şeker, süt ve tahıl üretimi	29 Mriya agro holding Konusu: Tahıl üretimi, hayvan besiciliği
7 Allseeds Group Konusu: Bitkisel yağ üretimi	30 Apgk dneprovskaya Konusu: Kümes hayvancılığı, ürün yetiştiriciliği ve endüstriyel ürün
8 Agro prosperis Konusu: Tahıl üretimi	31 Agro spetsservis Konusu: Tarım ürünleri üretimi
9 T.B.Fruit Konusu: Meyve suyu ve konsantreleri üretimi	32 Pan Kurchak Konusu: Kümes hayvancılığı, domuz ve et üretimi
10 Ukr promininvest-Agro Konusu: şeker pancarı, şeker üretimi, tahıl işleme	33 Rostok - Holding Konusu: Tahıl, canlı hayvan besiciliği, ürün stoklama
11 Promethey Konusu: Tahıl ticareti	34 Vladimir-Volynskaya poultry Konusu: Kümes hayvanları
12 Industrial milk company Konusu: Tahıl, yağlı tohumlar üretimi ve stoklanması	35 Chistaya Kriniza Konusu: Tarım ürünleri
13 Agro mars Konusu: Kümes Hayvanları	36 Niva Pereyaslavschiny Konusu: Domuz ve tarım ürünleri
14 Globino Konusu: Domuz ve et işleme	37 Danosha Konusu: Domuz
15 Agr otrade Konusu: Tarım Ürünleri, canlı hayvan besiciliği	38 Trigon Agri Konusu: Tahıl
16 Ukrainian agrarian investments Konusu: Tahıl üretimi	39 HarvEast Konusu: Tarım ürünü ve çiftlik ürünleri yetiştiriciliği
17 Pologovskiy oil extraction plant Konusu: Bitkisel yağ	40 GrainAlliance (barishevskayagrainscompany) Konusu: Tarım ürünü ve çiftlik ürünleri yetiştiriciliği
18 Ukr Agro Com&Hermes-Trading companies Konusu: Tarım ürünleri ve canlı hayvan yetiştiriciliği	41 Vinnitskaya Agro industrial group Konusu: Tarım ürünleri üretim ve ticareti
19 Agrein Konusu: Tahıl üretimi, büyükbaş hayvan yetiştirilmesi	42 Agroliga Konusu: Tahıl ve yağlık tohum yetiştiriciliği
20 Oliyar Konusu: Bitkisel yağ	43 Zelenaya Dolina Konusu: Tahıl, çiftlik ürünleri besiciliği ve şeker üretimi
21 Svarog West Group Konusu: Tahıl üretimi	44 Slobozhanskiy Agrocombinat Konusu: Domuz yetiştiriciliği
22 Bessarabia-B Konusu: Bitkisel yağ	45 KSG Agro Konusu: Tahıl ve büyükbaş hayvan yetiştiriciliği
23 Agro-Oven Konusu: Et ve tahıl üretimi	

**T.C.
KİEV BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ**

Kaynakça:

- ✓ National Bank of Ukraine Business Outlook Survey Q3 2016
- ✓ Ukrayna Devlet İstatistik Servisi,
- ✓ Ali Bulut Ukrayna Hayvancılık ve Tarım Sektörü Raporu,
- ✓ FAO Kurumsal Deposu
- ✓ AGRICIS TRADE Country Report 2015
- ✓ Türkiye İstatistik Kurumu